

общества: материалы научно-практической конференции (с международным участием) – Минск: БГПУ имени Максима Танка, 2018. С. 260-265

5. Майер А. Управление процессом социализации детей дошкольного и младшего школьного возраста в образовании: автореферат дис.... доктора педагогических наук: 13.00.01. Барнаул, 2011. 40 с.

6. Turcan T.G. Path to Success personality - in problem teaching // *Pedagogical Sciences: Theory, History, innovative technologies*. 2015. № 10 (54). P. 313-318.

Вікторія Богоцька

м. Вінниця

(Наук. керівник – канд. пед. наук,

проф. ВДПУ Лапшина І.М.)

ВИКОРИСТАННЯ МАТЕРІАЛІВ «ВЕСЕЛОЇ АБЕТКИ» ДЛЯ ФОРМУВАННЯ У ПЕРШОКЛАСНИКІВ ОСНОВ ГРАМОТИ

Анотація. У даній статті показано можливості використання матеріалів «веселої абетки» в період формування у першокласників основ грамоти. Висвітлено завдання та значення віршів «веселої абетки». Прокоментовано освітній потенціал найвідоміших творів даної поетичної форми.

Ключові слова: *Навчання грамоти, першокласник, «весела абетка», освітній потенціал, читання, письмо.*

Abstract. *This article shows the possibilities of using the materials of the "Funny Alphabet" during the formation of first-graders' basics of literacy. The tasks and meanings of the poems "Merry Alphabet" are covered. Examples of the most famous works and authors of this poetic form are given.*

Keywords: *Literacy, first grader, "fun alphabet", reading, writing.*

Навчання грамоти – провідне завдання освітньої системи з рідної мови у початковій школі. У процесі оволодіння грамотою формуються такі вміння й навички, які мають основоположне значення для подальшого успішного опанування усіх без виключення предметів початкової освіти.

Формування у першокласників основ грамоти передбачає засвоєння учнями елементарних навичок читання і письма на засадах розвитку фонетичного слуху, розпізнавання лексичного значення слів. Сучасна методика навчання грамоти в початкових класах розглядається як результат пізнання закономірностей мовленнєвого розвитку дитини, яким підпорядковується процес викладання основ системи української мови, що є наслідком узагальнення як теоретичних положень, сформульованих за даними психолого-педагогічних і лінгвістичних досліджень, так і визначення досягнень інноваційного педагогічного досвіду [3, с.37].

Читання і письмо є видами мовленнєвої діяльності людини, тому й навички читання і письма також належать до мовленнєвих. На відповідному мовному матеріалі учні мають оволодіти такими важливими прийомами розумової роботи, як аналіз і синтез, класифікація, узагальнення, уміння робити висновки. Для формування у найменших школярів цих розумових прийомів, як переконує досвід навчання дітей кількох століть, доцільно широко використовувати твори наступних жанрів: загадки, приказки, прислів'я, чистомовки, скоромовки, вірші та ін.

«Весела абетка» або абеткові вірші – своєрідна поетична форма, сконструйована за послідовністю літер в абетці. Основними завданнями цієї поетичної форми є збагачення словникового запасу школярів, розвиток фонетичного слуху та виховання стійкого інтересу до систематичного опанування мовних явищ.

Методика навчання української мови налічує чимало прийомів збагачення словникового запасу школярів: демонстрування предмета чи малюнка; з'ясування значення слова за тлумачним словником; добір синонімів або антонімів; пояснення слова з посиланням на видову чи родову ознаку та ін. [3, с.48]. Вірші «Веселої абетки» безпосередньо спрямовані на збагачення словникового запасу школярів. Це можна побачити на прикладі вірша із збірки Варвари Гринько «Букварик – веселик», де авторка за допомогою прийому розгорнутого пояснення значення слова описує ознаки певної тварини:

ЇЖАКИ

Їжачиху, їжака

З їжачатками

У ліщині

Вгледів хлопчик

Із дівчатками.

Чорні очі в їжачків,

Голочки гостренькі.

— Ми не будем в руки брать,

Хай ростуть маленькі... —

Заховалась дівчора,

Підглядає нишком:

Чорні носики в малих

І короткі ніжки... [1]

Фонетичний слух є основою свідомого оволодіння звуковими одиницями мовлення. Від того, як буде розкрито для дитини будову звукової форми слова, залежатиме не тільки засвоєння грамоти, а й усе наступне засвоєння системи мови – граматичної правильності й пов'язаної з нею орфографії [4, с. 48].

Це твердження підтримує сутність провідного принципу звукового аналітико-синтетичного методу навчання грамоти: у формуванні в дітей початкових умінь читати й писати слід іти від звука до букви. Це означає, що перед ознайомленням дитини з певною буквою потрібно навчити її виконувати аналітичні і синтетичні дії з тим звуком (звуками), що позначається на письмі цією буквою: правильно вимовляти, впізнавати в різних позиціях слів (на початку, в середині, в кінці), виділяти зі слів, складів, сполучати з іншими звуками в складі. На основній частині уроку з теми вивчення «Звуки [м], [м']», позначення їх буквою «ем», під час підготовчих артикуляційно-звукових вправ для виділення найбільш вживаного звука з тексту можна запропонувати дітям вірш «Веселої абетки»:

Ми в Київ з мамою поїдем —

Найкраще місто поміж міст!

В метро помчим, в музеї підем

І сходим на Патонів міст [2].

Виховання стійкого інтересу до систематичного навчання є необхідною складовою освітнього процесу в період навчання грамоти. Перший рік навчання у школі є надзвичайно важливим і складним, адже в цей час формуються пізнавальні інтереси першокласників, їхнє вибіркоче ставлення до навчальних предметів, до школи. Педагог повинен зацікавити дитину, щоб вона з радістю йшла до школи, знала, що сьогодні на неї чекають нові відкриття у Світі знань. З цією метою також можна ефективно використати матеріали «веселої абетки». Під час ознайомлення із зображенням і звуковим значенням літер доцільно використовувати такі розвивальні матеріали. Першокласники з радістю будуть слухати, читати та зачувати емоційні вірші, адже їм цікаво, що в одному невеличкому вірші стільки разів повторюється та сама літера. За прикладом віршів «веселої абетки» учні будуть детально розповідати про дану букву, складати історії з об'єктами, у назві яких є така літера, тим самим розвиваючи зв'язне мовлення, творчу уяву.

Після закінчення букварного періоду вчитель може організувати та провести свято Букваря, на якому кожна дитина буде відповідальною за одну з літер абетки: пропонуватиме загадки про відповідні предмети, явища; складатиме чистомовки зі складами, промовляти скоромовки для чіткої дикції, уникаючи помилок у звуковимові.

Українські дитячі письменники створили велику кількість творів на допомогу опанування дітям шкільного віку основ грамоти. Автори створювали свої вірші, враховуючи інтереси та захоплення дітей, пізнавальні можливості певного віку, досвід спілкування з навколишнім. Найбільш відомі роботи: «Абетка доброти» Марії Дяченко, «Весела абетка» Наталі Забіли, «Весела абетка» Ігоря Січовика, «Абетка здоров'я» Тетяни Бойченко, «Рідна абетка українця» Наталі Волотовської, «Звіряча абетка» Івана Андрусяка, «Букварик – Веселик» Варвари Гринько та ін. Більшість дітей 6-7-річного віку залюбки

промовляють вірш Марії Дяченко, закріплюючи в активному словнику тематичну лексику:

*Благородні білченята
Дуже люблять маму й тата,
Вчать абетку доброти,
Приєднайся до них і ти!
Добрі будьмо на землі
І дорослі, і малі!
В доброті – багато дива,
Бути добрим – так важливо!*

Опанування основ грамоти передбачає не тільки навчання читання, а й навчання письма. Письмо є складним процесом, адже воно вимагає високого рівня розвитку фонематичного слуху, розвитку дрібних м'язів руки та відповідної координації зорового апарату. Для засвоєння дитиною великої та малої рукописних чи друкованих літер необхідне багаторазове повторення їх елементів під час письма. Доцільно використовувати прийом списування тексту рукописними літерами. Починати можна з невеличких віршів-загадок «Веселої абетки», наприклад:

*Сорок сорочок, сорок торочок,
Всі одягає - не застібає [1].*

Формування основ грамоти першокласників дуже складний та важливий процес. Для формування розвиненої мовної особистості варто використовувати усі доцільні методи та прийоми навчання. Саме поетичні твори позитивно впливають на дитину, її емоційний стан, розвивають інтерес до шкільного навчання. Варто не забувати, що такі твори мають бути дібрані з урахуванням вікових особливостей першокласників, наявного у них досвіду мовленнєвого спілкування. Твори «веселих абеток» є чудовим віршованим матеріалом для здійснення даних завдань.

Література

1. Букварик-веселик : вірші, скоромовки, лічилки, загадки : для дошк. віку / Варвара Гринько ; худож. С. Лопухова. К. : Веселка, 1990. 80 с.

2. Забіла Н. Весела абетка / Наталія Забіла. К., 2020. 64с.
3. Методика навчання української мови в початковій школі : навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів / За наук. ред. М. С. Вашуленка. К. : Літера ЛТД, 2011. 364 с.
4. Мороз-Рекотова Л. Навчання дошкільників грамоти : в схемах і таблицях : навчально-методичний посібник / Л.В. Мороз-Рекотова. Бердянськ : Видавець Ткачук О.В., 2017. 234с.

Вікторія Бомк

м. Бар

(Науковий керівник – викладач вищої категорії,

викладач-методист Бобир О.І.)

ПІДГОТОВКА МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ДО СПРИЙМАННЯ ХУДОЖНІХ ТВОРІВ

***Анотація.** Стаття присвячена проблемі формування в учнів початкових класів умінь повноцінно сприймати художні твори. Розкрито пізнавальні можливості мистецтва слова у становленні особистості молодшого школяра. Визначено вплив літературного твору на розвиток емоційної сфери, естетичних почуттів учнів. З'ясовано етапи формування цілісного та свідомого сприйняття мистецтва слова молодшими школярами. Визначено найважливіші фактори впливу художнього слова на сприйняття учнів. Проаналізовано методичні прийоми, направлені на підготовку учнів до сприймання літературного твору.*

***Ключові слова:** Літературний твір, мистецтво слова, сприймання художнього твору, етапи роботи над твором, емоційний вплив твору.*

***Abstract.** The article is devoted to the issue of developing primary school students' ability to fully perceive literary works. The educational value of verbal art in shaping a junior schoolchild personality is revealed. The influence of literary works on the development of younger students' emotional sphere and aesthetic feelings is defined. The stages of formation of a holistic and conscious perception of verbal art by junior schoolchildren are clarified. The most important factors of influence of the artistic word on students' perception are identified. Methods and*